

місцевої міліції визначається органом місцевого самоврядування, виходячи з нормативів, затверджених Міністерством внутрішніх справ України. Місцева міліція утримується за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Проте вищенаведені законодавчі акти чітко не визначають, яка природа (статус) місцевої міліції – це орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування. Якщо це орган виконавчої влади, то він не може входити в систему місцевого самоврядування, так само, як і не може (в принципі) перебувати у подвійному підпорядкуванні. Це пов'язано з тим, що згідно зі ст. 5 Конституції України органи місцевого самоврядування не входять до державного апарату, а органи державної влади не входять до системи місцевого самоврядування. Відповідно орган публічної влади одного виду не може перебувати в підпорядкуванні органу публічної влади іншого виду, може йтися лише про підзвітність та підконтрольність, причому лише з окремих видів діяльності (пов'язано з виконанням делегованих повноважень).

Тому доцільно чітко визначити статус місцевої міліції. При цьому слід мати на увазі, що у разі визначення статусу місцевої міліції як органу виконавчої влади і якщо вважати, що місцевою міліцією є підрозділи територіальних відділів, управлінь МВС України, які створюються за рішенням відповідної ради й утримуються за рахунок коштів бюджету місцевого самоврядування, то виникає колізія з Бюджетним кодексом України, який забороняє фінансування з бюджетів місцевого самоврядування фінансування органів виконавчої влади.

На нашу думку, оскільки за чинною Конституцією в Україні мають існувати два рівні влади – державна і місцева, то і відповідно до них, на першому рівні повинні функціонувати державні органи внутрішніх справ, а на другому – підрозділи муніципальної міліції.

При визначенні законодавчого статусу місцевої міліції в Україні доцільно виходити з такого концептуального положення: органи місцевого самоврядування можуть на першому етапі ініціювати створення підрозділів міліції, що входять до єдиної загальнодержавної системи органів внутрішніх справ – місцевої міліції, а на другому етапі створювати власне муніципальну міліцію – міліцію місцевого самоврядування (спеціальну правоохоронну організацію в системі місцевого самоврядування).

Тобто міліція місцевого самоврядування являтиме собою озброєний підрозділ у системі місцевого самоврядування, який створюється за рішенням сільської, селищної, міської ради (або кількох рад), утримується за рахунок коштів відповідного бюджету та забезпечує виконання рішень органів місцевого самоврядування з питань забезпечення законності та правопорядку на території юрисдикції ради.

Отже, забезпечення законності і правопорядку на рівні територіальної громади є однією з основних цілей діяльності органів місцевого самоврядування, за рівнем їх реалізації можна судити про ефективність місцевого самоврядування, а відповідно – про дієспроможність його системи у цілому. Саме рівень їх здійснення визначає і міцність державного організму, демократичність суспільства, а отже, потенційні можливості та силу держави.

1. Губанов А.Я. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности. – М., 1999. 2. Указ Президента України від 22.01.2001 № 29/2001 «Про утворення місцевої міліції» // Урядовий кур'єр. –

2001. – № 18. – С.2. 3. Закон України від 04.03.2004 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо місцевої міліції» // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – С. 876. 4. Кравченко В.В. Становлення інституту муніципальної міліції в Україні // Вчені записки. – К., 2002. – Вип. 6. – С. 60.

В.Н. КУБАЛЬСЬКИЙ

СИСТЕМА АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Базовим у системі протидії тероризму виступає наявність належного антитерористичного законодавства, оскільки протидія тероризму у правовій демократичній державі можлива лише на правовій основі – це стосується як правозастосовчої діяльності, так і всіх інших заходів, що вживаються у сфері протидії тероризму. Дослідники вже звертали увагу на необхідність створення «системи антитерористичних та суміжних законів, які дозволили б захищати інтереси держави, суспільства в цілому та окремих людей, груп, об'єднань»¹, спеціального законодавства для боротьби з тероризмом, яке б, насамперед, мало у собі ефективну попереджувально-профілактичну функцію². Вихід за межі правових рамок в антитерористичній діяльності – це шлях до політичних репресій, різноманітних зловживань, свавілля, за яких протидія тероризму матиме незаконний характер. Як доводить В.А.Ліпкан, побудова антитерористичного законодавства повинна ґрунтуватися на таких принципах, які б унеможливили узурпацію всіх функцій одним з уповноважених державних органів у боротьбі з тероризмом, домінування одного органу над іншим, а також забезпечували б права, свободи та інтереси людини засобами нормотворчості³. Тому спочатку слід відпрацювати цільну доктрину антитерористичної безпеки. Для побудови ефективної концепції антитерористичного законодавства слід чітко визначитися з природою самого явища та його причинами. У цьому відношенні констатується відсутність однастайності серед вітчизняних та іноземних учених науковців та практичних працівників.

У вітчизняній юридичній літературі до недавнього часу недостатньо уваги приділялось питанням, пов'язаним із становленням системи національного антитерористичного законодавства. Деяке поживлення в цьому плані намітилося після закріплення спеціальної «антитерористичної» норми у КК України 2001 р. та прийняття антитерористичного закону в 2003 р. Серед вітчизняних дослідників, які займалися цією проблематикою, доречно назвати В.А.Ліпкана, який досліджував концептуальні питання побудови антитерористичного законодавства, В.Ф.Антипенка, який зосередив свою увагу на питаннях взаємодії міжнародного та національного антитерористичного права, В.П.Ємельянова та С.С.Яценка, які провели порівняльний аналіз антитерористичного законодавства різних держав. Метою даного дослідження є загальний аналіз та класифікація чинного антитерористичного законодавства України.

Антитерористичне законодавство – термін дещо умовний, оскільки частина чинного законодавства (конституційного, адміністративного, процесуального, міжнародного, кримінального тощо) є, власне, антитерористичною. При цьому

© КУБАЛЬСЬКИЙ Владислав Нарцизович – аспірант Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

помилковим слід вважати зведення антитерористичного законодавства лише до кримінально-правової складової. Поряд із нею на боротьбу з тероризмом мають бути зорієнтовані відповідні норми адміністративного, цивільного, господарського, кримінально-процесуального, виправно-трудового та інших галузей законодавства. У першу чергу зазначене має бути спрямоване на запобігання фінансуванню в різних формах терористичної діяльності. Необхідність запровадження комплексного підходу у правотворчій та правозастосувальній сфері з питань запобігання та протидії тероризму зумовлюється багаторівневою та багатоаспектною природою явища тероризму як глобального явища в сучасних умовах.

Ст. 2 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» визначає, що правовою основою боротьби з тероризмом є Конституція України, КК України, цей Закон, інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (1977 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.), інші міжнародні договори України..., укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України. Конституція України має слугувати базою для подальшого розвитку антитерористичного законодавства, яке повинно ґрунтуватися на принципах верховенства права, відповідати чинній Конституції України, а також виконувати поставлені завдання – легітимізувати боротьбу з тероризмом, активізувати діяльність уповноважених правоохоронних органів у цьому напрямі. Частиною 1 ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Важливими виступають положення Конституції (ч. 1 ст. 37), які забороняють утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрич її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини та здоров'я населення.

Останнім часом у спеціальній літературі дедалі частіше вчені різних держав, у тому числі й України, для позначення сукупності норм, які спрямовані на протидію тероризму, вживають термін «антитерористичне право»⁴. Поступове формування вітчизняного законодавства у сфері боротьби з тероризмом пов'язується з посиленням терористичної загрози у багатьох державах світу, глобальною сутністю тероризму як явища. Вищезазначене значною мірою активізувало процес правового забезпечення протидії тероризму в різних державах, у тому числі і в Україні, яка не залишається осторонь цих процесів. В.Ф.Антипенко у своїй праці обґрунтував висновок про зародження міжсистемної галузі права – «антитерористичного права», яка має свій предмет та метод⁵. Однією з найважливіших обставин, що визначають у правовій державі успіх попередження, виявлення та припинення можливих проявів терористичного характеру, як підкреслюють деякі дослідники, виступає створення адекватного соціально-політичної та кримінальній обстановці у країні національного антитерористичного законодавства⁶. Тому наявність певної кількості правових актів антитерористичної спрямованості ще не свідчить про досконалість та повноту існуючої системи антитерористично-

го законодавства. Ці акти приймалися за відсутності єдиної науково обґрунтованої Концепції (стратегії) протидії тероризму, яка в нашій державі не прийнята до цього часу. У згаданій Концепції повинні дістати відображення результати нових наукових досліджень, практика застосування антитерористичного законодавства в Україні та світі тощо. Отже, була порушена логіка формування антитерористичної законодавчої бази, яка мала б здійснюватись за схемою: концепція – програма – закон – підзаконні акти. Чинне антитерористичне законодавство України залежно від його спрямованості і предмета регулювання можна поділити на три групи:

- 1) нормативно-правові акти, які визначають ознаки терористичних діянь злочинів та встановлюють кримінальну відповідальність за їх вчинення;
- 2) нормативно-правові акти, які регулюють діяльність державних органів та їх окремих підрозділів щодо безпосередньої діяльності у сфері протидії тероризму, її координації, здійснення контролю та нагляду за нею;
- 3) чинні міжнародні договори у сфері боротьби з тероризмом, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Безперечно, такий розподіл антитерористичного законодавства є дещо умовним, але в наукових і практичних цілях його наявність є доцільною.

Найважливішим правовим засобом боротьби з тероризмом виступає кримінальне законодавство. Кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за вчинення терористичних діянь, містяться в різних розділах вітчизняного КК. Вчені-юристи вже звертали увагу на дисфункцію та неузгодженість кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за вчинення злочинів терористичного характеру⁷.

Кримінальним законодавством України передбачається відповідальність за вчинення терористичного акту (ст. 258), проте окремо не вирішено терористичного різновиду злочинних діянь. До злочинів, з якими терористична діяльність супроводжується, законодавець відносить посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112), захоплення заручників (ст. 147), терористичний акт (ст. 258), завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259), створення не передбачених законодавством воєнізованих або збройних формувань (ст. 260), посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443), злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444) та інші (ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Основним нормативно-правовим актом, що визначає правові та організаційні основи боротьби з тероризмом у всіх його формах та проявах, повноваження й обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом, є Закон України «Про боротьбу з тероризмом», прийнятий 20 березня 2003 р.⁸.

Якщо розглянути тенденції розвитку антитерористичного законодавства інших країн, які потерпають від цього явища (Велика Британія, Іспанія, США та ін.), то вони свідчать про прагнення цих держав на законодавчому рівні обмежити деякі з конституційних прав та свобод заради досягнення певних результатів у боротьбі з тероризмом. Очевидним є той факт, що у боротьбі з тероризмом уряди багатьох країн безмежно розширили повноваження різних силових структур і прийняли

нові надзвичайні закони, які погрожують фундаментальним громадянським свободам. У зв'язку з цим, як зазначає В.Ф.Антипенко, своєчасно прийняті закони та нормативні акти, самі по собі маючи попереджувально-профілактичну функцію, передбачають менш витратний для держави механізм їх реалізації та менш репресивний за змістом, ніж якщо їх прийдеться приймати в умовах тероризму»⁹.

До нормативно-правових актів, які так чи інакше мають відношення до питань протидії тероризму, слід також віднести КПК України, закони України «Про Службу безпеки України», «Про основи національної безпеки України», «Про розвідувальні органи України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про міліцію», «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання», «Про правовий статус іноземців», «Про біженців», «Про державний кордон України», «Про державну прикордонну службу України», «Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» тощо.

11 грудня 1998 р. Указом Президента України був утворений Антитерористичний центр (АТЦ) при СБУ. Основними функціями цього міжвідомчого за своїм характером органу є координація діяльності правоохоронних та інших органів державної влади, у тому числі й тих, що входять до його складу спеціальних підрозділів з попередження та припинення терористичних актів. Україна є також учасницею Антитерористичного центру держав-учасниць СНД, створеного у червні 2000 р. У жовтні 2001 р. Верховна Рада України ратифікувала Закон України «Про ратифікацію рішення про створення та діяльність Антитерористичного центру держав-учасниць СНД».

Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державний комітет у справах охорони державного кордону України, Державний департамент України з питань виконання покарань, Управління державної охорони України є суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, включаючи його запобігання, у межах своєї компетенції. До участі у здійсненні заходів, пов'язаних з протидією попередження тероризму, залучаються у разі необхідності також інші центральні органи виконавчої влади. Слід зазначити, що ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено, що завдання попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, а також тероризму віднесено безпосередньо до прямої компетенції СБУ.

Указом Президента України «Про антикризовий центр» від 5 листопада 2002 р. врегульовано питання вдосконалення взаємодії центральних органів виконавчої влади та спеціальних органів, на які покладено виконання функцій боротьби з тероризмом щодо реалізації державної політики у сфері запобігання і подолання кризових ситуацій, що спричинені екстремістськими або терористичними проявами. Робочим органом Антикризового центру є штаб АТЦ при Службі безпеки України. Головою Антикризового центру є Президент України.

При розробці національного антитерористичного законодавства, як підкреслюють фахівці, слід зважати на те, що ефективність міжнародно-правових норм щодо протидії тероризму має забезпечуватися узгодженими підходами до їх імплементації через внутрішні закони країн¹⁰. З 1963 по 2005 рр. на міжнародному рівні розроблено та прийнято тринадцять універсальних правових документів,

які стосуються окремих аспектів запобігання та протидії тероризму. Це, наприклад, Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден (Гаага, 1970), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (Монреаль, 1971), Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів (Нью-Йорк, 1973), Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників (Нью-Йорк, 1979), Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (Відень, 1980), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (Рим, 1988), Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (Нью-Йорк, 1997) та з фінансуванням тероризму (Нью-Йорк, 1999 р.), нещодавно прийнято Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму (Нью-Йорк, 2005) та інші документи. На регіональному рівні слід згадати про прийняту в рамках Ради Європи Європейську конвенцію про боротьбу з припинення тероризму (Страсбург, 1977). Майже всі з існуючих універсальних антитерористичних конвенцій, спрямованих, у тому числі й на формування внутрішнього антитерористичного законодавства країн-учасниць конвенцій, ратифіковані нашою державою. Однак, даному переліку міжнародних угод, як відзначають окремі дослідники, не притаманна системність, універсальні конвенції створюють так званій «секторальний режим» відповідальності, який не здатний забезпечити невідворотність покарання за всі, а не тільки зазначені види актів тероризму¹¹.

Не можна також цілком погодитися з широко поширеним твердженням про те, що ефективна протидія тероризму можлива лише на основі законодавства, яке здебільшого враховує політичні фактори¹². Сучасні прояви цього явища, як доведено науковцями, повністю не охоплюються політичною концепцією розуміння зазначеного феномена¹³. Наукове розуміння сучасного тероризму дещо ширше і в зв'язку з набуттям цим явищем нових рис та характеристик, що пов'язано з фундаментальними змінами у житті світового співтовариства у багатьох сферах суспільного життя.

Загальновідомо: легше попередити явище, ніж боротися з його негативними наслідками. Як наголошує В.С.Петрищев, удосконалення антитерористичного законодавства не вирішує всіх проблем, яке створює сьогодині тероризм для окремих країн та цілого світу. Адже закони, спрямовані на боротьбу з тероризмом, власне націлені на припинення терористичних проявів та покарання осіб... Між тим набагато важливіше запобігти такого роду діям¹⁴. Хоча в преамбулі Закону України «Про боротьбу з тероризмом» зазначено, що окрім захисту особи, держави і суспільства, він прийнятий з метою виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, як зазначають багато фахівців, цей закон мав би називатися – «Про боротьбу з актами тероризму», оскільки в ньому майже відсутні норми, спрямовані на подолання корінних причин, умов існування та розвитку цього негативного явища. Так, наприклад, у Росії вже розглядається Державною Думою РФ проект Закону «Про протидію тероризму», в якому значну увагу приділено превентивним та профілактичним заходам. Як підтверджує досвід законодавчого врегулювання цього питання в інших державах, визначити такі базисні причини досить важко, а ще важче подолати їх. Тому, як правило, у цих законах містяться лише норми декларативного характеру про їхню спрямованість на викорінення причин цього явища. Загалом, слід відзначити, що питання щодо визначення причин існування та розвитку тероризму так і не дістало свого однозначного та оста-

точного розв'язання на національному та міжнародному рівні не в останню чергу і через відсутність загальноприйнятого визначення поняття «тероризм».

У ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» сказано, що боротьба з тероризмом включає і діяльність із запобігання терористичній діяльності. Його профілактичний характер зумовлюється, зокрема, тим, що: 1) визначає основні поняття у сфері боротьби з тероризмом; 2) передбачає, зокрема, такі новели у вітчизняному законодавстві – зокрема, конфіскацію майна та ліквідацію організації, визнаної судом терористичною та конфіскацію належного їй майна (ст. 24 Закону). У цьому законі відсутній розділ, який був би присвячений питанням профілактики (запобігання) тероризму, але існують окремі норми, що можуть мати профілактичний характер. Окремий розділ, який був би присвячений питанням профілактики розглядуваного явища, на думку багатьох фахівців, міг би стати ключовим розділом зазначеного закону з огляду і на те, що пріоритетність попереджувальних заходів визнається одним з принципів боротьби з тероризмом (ст. 3 Закону).

Принциповим слід визнати підхід, відповідно до якого норми, що мають профілактичний антитерористичний характер, можуть міститися і в інших нормативно-правових актах, але вони потребують систематизації та кодифікації, що виключало б їх неузгодженість та суперечливість. Проведення кодифікації та систематизації профілактичних антитерористичних норм сприятиме підвищенню ефективності дії антитерористичного законодавства в цілому та висуне на чільне місце діяльність, пов'язану з профілактикою тероризму.

Проведений аналіз нормативно-правової бази, яка регулює питання протидії тероризму в нашій країні, дає підстави стверджувати, що в Україні створена в цілому достатня законодавча база для ефективної протидії тероризму. Антитерористичне законодавство не є, звичайно, абсолютно досконалим і повним: 1) потребують свого розвитку та вдосконалення окремі його положення, зокрема ті, які не враховують підвищеного ступеня суспільної небезпеки тих загальнокримінальних діянь, які можуть виступати проявами тероризму; антитерористичне законодавство має бути цілісним та послідовним; зміни, доповнення та нові норми мають прийматися на основі використання системного підходу та з урахуванням положень відповідних загальноприйнятих міжнародних документів у цій сфері; 2) ряд його положень є неузгодженими між собою та недостатньо науково обґрунтованими (зокрема ті, що стосуються неоднозначного трактування термінів «терористичний акт», «злочини терористичної спрямованості» та «злочини, вчинені з терористичною метою»); 3) антитерористичне законодавство України потребує систематизації й уніфікації підходів у своєму розвитку; 4) існує потреба у прийнятті цілого ряду нормативно-правових актів, які б по-новому або додатково врегулювали важливі для антитерористичної діяльності питання (зокрема, Закону України «Про запобігання проявам екстремізму в Україні», Комплексної цільової програми в боротьбі з тероризмом на певний період, Положення про статус громадян, які постраждали внаслідок терактів тощо). Важливим є прийняття законодавчого акта, який був би присвячений питанням профілактики тероризму в нашій державі, оскільки у чинному антитерористичному законі цьому питанню не приділено належної уваги.

Отже, процес формування антитерористичного права в Україні ще не завершився і на це є ряд причин суб'єктивного та об'єктивного характеру. Розвиток українського антитерористичного законодавства має відбуватися на основі враху-

вання основоположних норм міжнародного права та, зокрема, законодавства ЄС у цій сфері, асоційованим членом якого прагне стати Україна, та інтеграцію до якого оголошено стратегічним завданням на найвищому офіційному рівні. Адже боротьба з тероризмом як глобальним явищем, яке набуло міжнародного характеру та яке, відповідно, потребує міжнародно-правового співробітництва у цій сфері, потребує застосування уніфікованих підходів у визначенні понять та кваліфікації терористичних діянь, підвищеного розміру санкцій за скоєні терористичні діяння, аби терористи, а найголовніше, організатори та замовники, не змогли уникнути кримінальної відповідальності, переходячи в іншій державі країні. Лише тоді боротьба з тероризмом спиратиметься на якісно нову правову основу.

1. *Надьон О.* Правовий аналіз передумов виникнення загрози тероризму в Україні // *Право України*. – 2003. – № 3. – С. 121-124. 2. *Антипенко В.Ф.* Тероризм: кримінологічна та кримінально-правова характеристика. / НАН України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1999. – С. 61. 3. *Ліпкан В.А.* Концептуальні засади побудови антитерористичного законодавства України // http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_1/kondratiev.htm. *Ліпкан В.А.* Тероризм і національна безпека України. – К., 2000. – 184 с. 4. *Антипенко В.Ф.* Борьба с современным терроризмом: международно-правовые подходы. – К., 2002. – С. 595-714; *Казанцев С.Я., Кофман Б.И., Миронов С.Н., Сафиуллин Н.Х.* Антитеррористическое право. О формировании принципов // *Закон и право*. – 2004. – № 10. – С. 28-31. 5. *Антипенко В.Ф.* Механизм международно-правового регулирования борьбы с терроризмом: автореф. дис. ... докт. юрид. наук / МГИМО. – М., 2004. – С. 11-12. 6. *Казанцев С.Я., Кофман Б.И., Миронов С.Н., Сафиуллин Н.Х.* Цит. праця. – С. 28-301. 7. *Ліпкан В.А.* Цит. праця. 8. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180. 9. *Антипенко В.Ф.* Современный терроризм: состояние и возможности его предупреждения (криминалогическое исследование). – 1998. – С. 181. 10. *Антипенко В.Ф.* Пріоритетність міжнародно-правових заходів у протидії тероризму // *Актуальні проблеми держави та права: Збірник наукових праць*. Вип. 8. – Одеса, 2000. – С. 31. 11. *Глотова С.В.* Международная борьба с терроризмом. Проблемы эффективности // *Российский ежегодник международного права*. – СПб. – С. 234. 12. *Зелинская С.А.* Терроризм как преступная политика и политическое преступление // *Актуальні проблеми держави та права: Збірник наукових праць*. – Вип. 8. – Одеса, 2000. – С. 218. 13. *Борьба с терроризмом / Ліпкан В.А., Никифорчук Д.Й., Руденко М.М.* – К., 2002. – С. 22; *Мусаелян М.Ф.* К вопросу о политизированности уголовно-правовых определений терроризма // *Российский следователь*. – 2004. – № 12. – С. 21. 14. *Петрищев В.Е.* Заметки о терроризме. – М., 2001. – С. 62-63.